

УДК 141.319.8:316.324.8

ВИКОРИСТАННЯ СОФІСТИЧНИХ ПРИЙОМІВ У ПУБЛІЧНОМУ ВИСТУПІ ТА СУПЕРЕЧЦІ

Деркач У.Ю.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Старікова Г.Г.
Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. філософії,
м. Харків, Україна
тел. +38(096) 010-29-01

Sophists were not limited in their speeches only to topics in which they were aware. For them, there were no topics they could not dispute, because their skill reached such a level that they were able to talk about completely unknown things to them and still impress upon listeners and the opponent. The Sophist rhetoricians did not focus on identifying the truth, but the most important thing for them was to prove their case.

Софізми — це міркування, засновані на навмисному порушенні законів логіки, навмисні помилки в аргументації або критиці. Вважається, що широке використання софізмів характерне молодшим софістам (Фразімах, Критій, Алкідам, Лікофрон, Нолемон, Гіпподам [4]).

Софісти не обмежувались у своїх промовах лише темами, у яких вони були обізнані. Для них не існувало тем, з яких вони не змогли б вступити в суперечку, адже їхня майстерність досягала такого рівня, що їм вдавалось говорити про зовсім невідомі їм речі та однаково переконувати слухачів та противника у своїй рації. Головною метою було підібрати підхід до аудиторії, догодити їй і пристосувати свою промову до неї. Ритори-софісти не робили акценту на передачі вищої істини, а найважливішим для них було довести свою рацію.

Аргументи, які ми застосовуємо у спорі, можна поділити на дві великі групи. До першої групи входять аргументи, що стосуються предмету спору, тези, яка захищається або критикується. Їх називають аргументи до справи, їх кваліфікують як коректні, саме вони повинні застосовуватися в раціональній суперечці. Аргументи другої групи не стосуються суті справи, вони не спрямовані на обґрунтування або критику тези суперечки, їх застосовують лише з однією метою – одержати перемогу в спорі. Такі доводи отримали загальну назву аргументи до людини. Аргументи такого типу вважаються некоректними, їх застосування свідчить про те, що суперечка зі спору заради істини (діалектичної суперечки) перетворюється на спір заради перемоги (еристичну суперечку).

Розглянемо одні з найпоширеніших софізмів, що використовуються під час суперечок:

1. Аргумент «від авторитету» – це коли людина використовує авторитетні джерела або експертів, щоб підтвердити свою точку зору,

навіть якщо це не завжди обґрунтовано. Наприклад, "Я згоден з цим поглядом, оскільки це підтверджено висновками провідних експертів в галузі" [2].

2. Аргумент «до абсурду» є поширеною формою аргументу, який має на меті показати, що твердження правильне, показавши, що помилковий, неспроможний або абсурдний результат випливає з його заперечення, або щоб показати, що твердження помилкове, показавши, що помилковий, неспроможний або абсурдний результат випливає з його прийняття. Наприклад, «Скелі мають вагу, інакше вони б висіли в повітрі» [1].

3. Аргумент «солом'яного чоловічка» – суперечливий прийом, що полягає у створенні враження спростування слабшого аргументу, ніж пропонований опонентом, фактично спростовуючи аргумент, який не був висунутий цим опонентом. Тобто висловлюється позиція, яку легко заперечити, а потім вона приписується опонентові. Наприклад, якщо супротивник говорить, що він проти підвищення податків, але після цього вказує на те, що потрібно збільшити бюджет на освіту, то використання аргументу «солом'яного чоловічка» може полягати у тому, щоб заявити, що супротивник не підтримує освіту [3].

4. Аргумент «коловорот» – це коли людина повторює ту саму ідею або тезу, щоб довести свою точку зору. Наприклад, «Наш план є оптимальним, оскільки він має всі необхідні параметри оптимального плану».

Таким чином, можна зробити висновок, що хоч софісти й були переконані, що немає однієї істини, а існують різні думки, рівні між собою за значущістю, та «істиною» стає лише та думка, що буде більш переконливо доведена ритором, а використання софістичних прийомів у суперечці може бути досить ефективним, але це також може бути неетичним та шкідливим. Софістичні прийоми не ґрунтуються на на об'єктивних судженнях і фактах, а викривлюють інформацію з метою підтримки певної позиції. Їх використання може призвести до порушення етики ведення суперечок та порушити здоровий діалог між сторонами, призвести до непотрібної конфронтації та напруги відносин між учасниками диспуту.

Список використаних джерел

1. Доведення до абсурду URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Доведення_до_абсурду (дата звернення: 04.04.2023).
2. Звернення до авторитету URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Звернення_до_авторитету (дата звернення: 04.04.2023).
3. Опудало (логіка) – URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Опудало_\(логіка\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Опудало_(логіка)) (дата звернення: 04.04.2023).
4. Софісти –URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Софісти> (дата звернення: 04.04.2023).